

† Josip Žičkar.

Na svojem VII. rednem občnem zboru, dne 23. junija 1895 si je „Danica“ izbrala tri častne člane: Dr. A. Mahnič, Frana Povše-ta in Josipa Žičkarja, tedaj župnika v Vitanju na Štajerskem. Kakor je bila oseba prvega imenovanih mož splošno znana po celem slovenskem svetu, tako je bil zadnji natančneje znan le svojim ožjim rojakom. V njegovem značaju ni bilo, da bi z javnimi nastopi zbujal pozornost. Mož ni deloval kot velik literat, niti kot političen vodja, pač pa je delal prav v smislu svojega vzvišenega poklica kakor vesten katoliški duhoven za blagor svojega bližnjega. Z imenovanjem tega moža svojim častnim članom je pokazalo mlado društvo, da ve ceniti tudi zasluge skromnih mož in jih hoče postaviti svojim članom kot vzgled.

Pri utemeljevanju predloga, da se izvoli Josip Žičkar častnim članom „Danice“, je predlagatelj teolog Bl. Brdnik povdarjal njegove zasluge za kulturni napredek Slovencev na Spodnjem Štajerskem, katere si je pridobil s tem, da je deloval za ustanovitev slov. dekliške šole za Celje in okolico, da je ustanavljal razna narodna društva, ki so imela buditi narodno zavest in posojilnice, s katerimi je slovensko ljudstvo iztrgal iz rok nemških izkoriščevalcev.

Še-le v poznejši dōbi je dobil Josip Žičkar tudi od svojih sorojakov priznanje za svoje zasluge s tem, da so ga isti izvolili za deželnega in državnega poslanca. Kako vestno da je izpolnoval svojo nalogo, nam najlepše dokazuje njegova smrt v tujem mestu sredi dela za narod. Kakor nekdej slavni W. Pitt, tako je tudi širšemu svetu malo poznan J. Žičkar šel s smrtno kaljo v sebi v zbornico, da bi v važnem trenutku zastopal koristi svojega naroda.

Mi mladi vidimo v tem življenju in v tej smrti vzor, ki se naj nam vtisne v spomin, da tudi mi nekdej živimo, delamo in umiramo tako!

Ob začetku dvanajstega letnika.

„Zora“, glasilo katoliško-narodnega dijaštva stopa v dvanajsto leto. Težke in resne čase je živela, borila se neprenehoma za načela sveta in jim ostala zvesta. Pač se poznajo tudi na njej znakovni borbe in ljutih bojov, ki jih je zasejala med narod slovenski ona ves svet preplavljajoča povodenj laži, bogotajstva, posurovelosti. Zlasti zadnja leta je morala odbijati napad za napadom, odgovarjati na laži, ki so bile v teku let postale že „gefütgelt“, tako da je zavzela precejšen del „Zore“ polemika.

Ni pa pozitivno delo polemika in tudi ne hasne, ali v teh časih je potrebna, nujna. Zato ne more „Zora“ vršiti prve in glavne naloge, ki ji je bila dana, namreč, posvetiti se muzam in vedi, na braniku mora stati in nastopati proti malenkostnim nasprotnikom. Da bi že to izginilo!

Ali ko nastopamo novi letnik, nam je težko, ker vidimo, da ne bode miru, napadali nas bodejo, blatili nas in naše ideje, smešili naše navdušenje. Bodi, ne bojimo se, kar pišemo, to mislimo, tako delamo, nismo nosilci tuje reklame, marionete v službi egoistov, niti rafinirani lažniki in frazerji. Jasno je naše stališče, jasni so naši nazori, jasno je vse, kar hočemo in želimo.

Dvigniti hočemo „Zoro“ iz onega žurnalističkega blata, ki jo je bila vanj pahnila razdivjana radikalna „lbsenova“, d e l a t i hočemo, ker nismo fanatični, niti usiljivi, temveč vneti za to, kar je naše in nam sveto.

Trojnemu posvečeno naše delo. Prva je mladina, dijaštvo. Ozirali se bodemo na vse, kar more zanimati dijaka, izbirali za nje namenjene članke, kazali jim oni pot, ki ga mora hoditi človek vesten in pošten.

Posvečeno je delo naše njim, ki so našega mišljenja, ki nam želijo dobro in nas bodre v tej borbi in nas podpirajo! Bodi jim naš trud dokaz, da smo sposobni za življenje in da je močna volja v nas in pogum do konca.

Posvečujemo pa delo naše tudi njim, ki nas ne poznajo, ki zró z nezaupljivostjo na male vrste in majejo z glavami. Da nas spoznajo, da uvidijo naše dobro stremljenje in delovanje, to daj Bog!

Boj pa napovemo vsaki laži in vsem njim, ki nosijo razdor v srcih!

Boj napovemo njim, ki bodo blatili naše ideje in vzore. Boj do konca njim, ki trosijo nevero in potujčevanje med nas in naše ljudstvo!

Nismo nasprotniki novih dobrih idej, niti bornirani konservativci, to bodo imeli čitatelji priliko spoznati iz člankov, ki jih bomo priobčevali, ali odločni nasprotniki smo vsega tujega, krivega in slabega.

Uredništvo.

Danes vseh mrtvih je dan . . .

Danes vseh mrtvih je dan . . . veliko žalost obuja
 v duši ljubeči nam vsem bratov umrlih spomin.
 Tjekaj med grobe neštete zanesla me noga je trudna,
 ko se poslovil je dan in se naznanjal je mrak.
 Žalost vrh tihih grobov; tu moli za mamico hčerka,
 tamkaj poveša glavo vdova in briše solze.
 Kamor ozre se oko, povsod le sence in žalost,
 v dušo mi leze bolešt, torej pospešim korak.
 Lučka pri lučki brli, plamenček se dviga visoko
 kakor plamtelo še zdaj v mrtvih bi prsih srce.
 Kdo si pa ti, ki tu spiš, neznanec pozabljeni davno;
 grob zapuščeni ta tvoj s cvetkami ni okrašen.
 Zgane se bolno v ozračju, pošastno se vijejo sence,
 groza pretrese srce, vstran mi ne more korak.
 „Vstran iz kraja prokletih; ne bližaj človeška se noga,
 lzdajica spi tu, Judi soroden, proklet“ . . .

Adolf Robida.

Aleksander Aleksandrovič Borisov.

Bil sem pri njem v njegovem stanovanju v hôtelu „Imperial“.

Krepke, moške postave, prijaznega, skoraj pohlevnega izraza, kadar se razgovori živahen, dovtipen, poln ognja, drugače umerjen, hladen. — takšen je sedel pred menoj sloveči ruski umetnik Aleksander Aleksandrovič Borisov. Energija duševnih in telesnih zmožnosti, umetniška rahločutnost, skromnost pristno ruskega človeka se mi zdé glavne črte njegovega značaja, ki se lepo zlivajo v harmonično celoto.

Pred nama je kipel samovar, sedela sva vis-à-vis na mehkih foteljih, v rokah sva držala topli čašici, ter pila polagoma med živahno govorico ruski čaj. Zavladala je hladna, otožna jesenska noč, burja je divjala po ulicah in trkala na okna, življenje je ugašalo po mestu in po hôtelu, a midva sva še vedno sedela pri toplem čaju in ura za uro je bežala, ne da bi jo opazil med zanimivem govorjenjem, da sem se ustrašil, ko sem naenkrat zapazil, da se kazalca ure bližata polnoči.

Aleksander Aleksandrovič je pripovedoval o hladnem severju, o skrajnih severnih delih ruskega gospodarstva, katere je prepotoval na razne nacine, kjer je prvi odkril tonko novega sveta in prirodnih čudež, ter jih z mojstersko umetniško roko predstavil v raznih slikah in skicah, — o tem

ledenem severju, za katerega mu duša vsa gori in kipi, ki ga vleče vedno k sebi z neodoljivo silo. In jaz sem z zanimanjem poslušal njegovo povest o severju in njegovih prirodnih čudesih in prelestih, o severnem solncu in o večnih snegovih in ledovih, o severnih jelenih in psih in o Samojedih in njihovih navadah in življenju, poslušal povesti o avanturah potovanja med ledenimi morji in po brezkrainih, enoličnih tundrah. Zanimal me je sever in njegova природа in njegovo življenje, zanimalo me je episode iz potovanja po severu, a najbolj zanimal naš „slovanski Nansen“, sloveči severni potovalec in veliki ruski umetnik Aleksander Aleksandrovič Borisov.

Nekoliko črtic iz njegovega življenja sem si takoj zabelježil, ter jih hočem takoj podati Slovincem.

Skrajni sever s svojo mračno, a mogočno in skrivnostno prírodo, s svojimi večnimi ledovi in skoraj nespremenljivo močjo, me je vedno vlekel k sebi. Severjanec po duši in po rojstvu, sanjal sem vso mladost edino le o tem, da bi šel tje gori za predele arhangeljske gubernije. Kakor podeduje človek strast do alkohola in ako je kdo v rodovini njemu udan, potem narava morda preskoči nekaj rodov, a se zopet vzbudi v kakšnem vnuku, — tako je menda tudi s strastjo, ki vleče mene na sever. Meni leži vse v duši, da moram vedno nazaj „gori“. Včasih so se odpravljali ljudje iz našega okraja po kupčiji na sever, v Pustojezersk in na „Novo zemljo“. Pri nas živi še prislovica: „Razgulajš Grumalani“ (razplesali so se Grumalani), ker so včasih naši ljudje, predno so odhajali na sever, na Grumland na „Novi zemlji“ in drugam, pričeli jesti, popivati ter se veseliti, češ saj je za dolgo slovo, ker marsikdo se ni povrnil nikdar več. Ta strast naših dedov do severa se je vzbudila z neodoljivo silo v meni. Meni je sojeno, da moram na sever, drugje me ne strpi, a gori med večnimi ledovi in v snežnih viharjih, na nepreglednih lundrah in v sanah Samojedov mi duša kipi z zadovoljnosti in plava v razkošju.

Rodil sem se leta 1866 v vasici „Glubokij Ručjej“ vologodske gubernije, solvičegodskega okraja na bregu „Severne Dvine“. Mladost sem preživel v kmečkih razmerah, a duša moja ni bila nikdar pokojna. Misli so mi bežale tja nekam daleč, daleč, na neznane kraje na sever: vedno sem mislil: „poglej, kje je prostor in razdalja, poglej, kje mogoče živeti!“ Brati sem se naučil iz molitvene knjižice od nekega soseda-kmeta, ker takrat pri nas še ni bilo šol, da tudi pismenih ljudi je bilo še jako malo.

Deset let star sem strašno obolel, da bi okreval ni bilo nobenega upanja. Tu so moji stariši obljubili, da ako okrevam, me pošljejo v Solovecki samostan brezplačno delat celo leto. Jaz sem ozdravil, ter se odpravil v Solovko. (Solovka je ruski samostan na skrajnem koncu Finskega, na bregu severnega ledenega morja, najsevernejša točka ruskega sveta). Tam so me dali v oddelek za ribolovstvo. Severno ledeno morje ima silno veliko rib in na trnek je mogoče uloviti tako veliko ribo (pokazal mi je razprostrte roke). Dni in noči sem preživel na prostem, na vodi med snegom

in ledom, v lesovih. Tu je delovala priroda severa na mojo dušo silno, svobodno, predal sem se ji popolnoma in ona se mi je priljubila, ter me očarovala. Jaz sem mnenja, da so bili največji pesniki oni ljudje, ki so stavili samostane, ker so tako živo čutili krasoto prirode, ter stavili svoja bivališča revno v najbolj čudovitih krajih. Moje opravilo je bilo meni po duši, da ni mogoče bolj. Z velikansko zadovoljnostjo sem se potikal, da skoro nisem opazil, kako mi beže dnevi, po neizvedenih lesnih jezerih sem nastavljal mreže in lovil ribe, ali pa s še večjim koprnenjem spuščal se na morje, v labirint soloveckih otokov, ter se razšel na vse strani in poslušal petje poletnih pernatih gostov. V moji mladi glavi se je rodilo tisoče prekrasnih slik, divnih sanj.

Čez leto sem se vrnil domov, toda duša moja se je trgala še bolj neuzdržljivo tje nekam. Niso me zanimale igre in zabave mojih mladih sovrstnikov. Ob praznikih so šli včasih v prostem času na zabave, na plese, a jaz zaježem potok, delam brod, stavim tukaj vzorec žage za les, katero sem videl v Solovkah, ter spustim vodo. Voda vrti vodna kolesa in ves stroj se prične vrteti. Od veselja skačem po zeleni travi — glej mojo zabavo! Tudi popred sem zelo ljubil stroje (mline, parnike i. t. d.), a sedaj, po Solovkah še bolj. Sedim, rezljam kakšno reč, zamislim se in pozabim na svoja kmečka opravila. Pride oče, polomi mi vse, da bi napravil temu konec. Jaz plačem dolgo, dolgo, zberem ostanke svojih načrtov in pričnem zopet, da bi oče ne vedel, v kakšni prazni sobi delati svojo nalogo. Slik in risanj nisem videl še nobenih razven ikonov (svetih podob v ruski cerkvi). Nekoč se prigodi, da pridejo slikarji slikat krasnoborsko cerkev. Pridem k službi božji in prvič vidim sliko z oljnatimi barvami naslikano na steni. To me je strašno presenetilo. Zlasti sem se začudil, da je mogoče na ploščadi ustvariti tak relief. Preskrbel sem si knjižico „Rodnoje slovo“, ter z vso strastjo mladega srca pričel risati. Risal sem ponoči pri dimasti svetilki, ker po dnevi sem moral delati in pomagati očetu. Celo po noči so mi redkokdaj dovolili slikati, češ da zastonj žgem olje in da ne dam spati.

Dolgo sem se boril z nevdržljivo mislijo zapustiti očetov dom. Slednjič, osemnajst let star, se zopet odločim iti v Solovko, da bi tam vstopil v slikarsko ali pa v rokodelsko šolo, ker za vsako drugo učenje je bilo potreba denarja. S tem namenom si preskrbim potni list za eno leto, kar se mi je posrečilo, ne da bi oče vedel, ker je bil starejšina naše rodovine stric a ne oče moj, ter pregovorim mater, da grem spomladi za en teden v Solovke „poklonit se svetišču“. Mati, ki ni slutila, da imam vže potni list za eno leto, je uslišala mojo prošnjo. Ko sem pa prišel v Solovke, povedal sem ji, da ne pridem nazaj k nji, da imam vže potni list. V začetku je bila huda, toda za mene se je postavil ustanovnik Savvatijevskega skita (skit je del samostana, nekaj skupaj stoječih celic, oddaljenih od samostana) oče Jonatan (sedaj arhimandrit Jonablock, načelnik Pečengskega samostana) in prepričal sem mater, da se ni več proti-

vila moji silni želji. Postal sem zopet ribič v Savvatijevski pustinji, a potem sem bil sprejet v slikarsko šolo, kjer sem delal dni in noči.

Leta 1885 je obiskal Solovjecki samostan njegova carska visokost Veliki knez Vladimir Aleksandrovič ter se zanimal za moje šestmesečne uspehe. Leta 1866 je prišel v Solovke generalni poročnik A. A. Bogoljubov, ki me je potem vzel v Peterburg. V Peterburgu sem v začetku vstopil v risarsko šolo carskega društva umetnosti, potem kot izvanredni slušatelj v akademijo umetnosti. Leta 1895 sem naredil izpite iz učnih predmetov in vstopil kot redni slušatelj v akademijo umetnosti.

V začetku sem bil učenec l. l. Šiškina, pozneje pa, ko je on zapustil akademijo, A. I. Kuyndže.

Leta 1896 sem napravil drugo popotovanje po Murmanu, ter prvič prišel na „Novo zemljo“. Silen vtis je naredila na mene „Nova zemlja“: — njene mračne gore in večni popotniki Ledenega morja — polarni ledovi. V času tega popotovanja sem napisal vrsto etudov, ki so vzbudili zanimanje. Vse te etude je pridobil pokojni Pavel Mihajlovič Treťjakov za moskovsko galerijo. Ta velikanski uspeh za mene, učenca akademije, mi je pomnožil energijo. Leta 1897 sem dovršil akademijo umetnosti, ter podvzel celo vrsto polarnih popotovanj z znanstvenimi namerami.

Bolj kot njegova popotovanja in dogodki, in bolj kot čudovita prelest njegovih slik, zanimal me je on sam. Mislil sem si: Ako je pri današnjih razmerah v ruskem narodu toliko duševnih in telesnih sil in energije, da se posamezni ženiji na ta način povspnó do višine kulture in umetnosti, koliko bo zamogel storiti ta stomilijonski narod, ako si vstvari take razmere, da bodo imele priložnost, razviti se vse njegove sile.

Obširen životopis in oceno njegovih slik z nekaterimi reprodukcijami priobčim, ako bodo dopuščale razmere, kje drugje. L. Lenard.

Poročilo o delovanju „Slovenske dijaške zveze“.

Pred prvim rednim občnim zborom „Slov. dij. Zveze“ so se vršila sledeča predavanja:

Tov. phil. Val. Rožič,

dne 31. avgusta t. l. v Tržiču: O strokovnih društvih

dne 5. avgusta v Rožni dolini pri Ljubljani v „Olepševalnem društvu za Rožno dolino“: O organizaciji društev

dne 6. avgusta na shodu „Strokovnega društva poljedelskih in trgovskih uslužbencev“: O namenu strokovnih društev

dne 19. avgusta v Rožni dolini pri Ljubljani: O mestnih napravah in stavbah pri starih Rimljanih.

Tov. phil. *A. Robida* je predaval v prostorih „Slov. krščansko-socialne zveze“ dne 4. avgusta: O našem čtivu.

Tov. phil. *F. Trseglav* je istotam predaval dne 10. avgusta o etiki materializma. K temu predavanju so bili povabljeni tudi nasprotniki.

Tov. theol. *Supin* je istotam predaval dne 17. avgusta o kulturi.

Tov. phil. *D. Gorjanec* je predaval dne 6. avgusta v Mengšu o socializmu in dne 13. avgusta v Šmihelu pri Sv. Petru na Krasu o potrebi organizacije.

Tov. phil. *B. Božič* je predaval dne 15. avgusta v Cerknici o solnčnem mrku. O isti snovi dne 27. avgusta na Jesenicah:

Po prvem rednem občnem zboru „Slovenske dijaške zveze“ je priredila „Zveza“ sledeča predavanja:

Tov. phil. *D. Gorjanec*
dne 15. septembra v Šmihelu na Krasu: O starih Slovencih;
dne 1. oktobra na Suhorju pri Košani, na Krasu o kmetijstvu in njega samopomoči.

Tov. phil. *Val. Rožič*,
dne 14. septembra v Ljubljani v prostorih „Slov. kršč. socialne zveze“:
O oblikah in načinu vladanja držav
dne 16. septembra v Rožni dolini pri Ljubljani v ondotnem izob. društvu:
O šegah in običajih pri starih Rimljanih s posebnim ozirom na njih združeno življenje

dne 17. septembra v Mojstrani na Gorenjskem v ondotnem „Strokovnem društvu cementnih tovarniških delavcev“: O nalogah in važnosti strokovnih društev; v Moravčah v „Izob. društvu“,
dne 8. oktobra: Kaj je država, kaj ustava, in kaj uprava.

Poleg tega je referiral tov. phil. *Val. Rožič* na prvem rednem občnem zboru „Slov. dij. Zveze“ dne 28. avgusta: O organizaciji slovenskega dijaštva.

Tov. phil. *A. Robida* je imel ciklus predavanj „o Prešernu“ v prostorih „Slovensko kršč. soc. zveze“; predavanja so se vršila v sledečem redu:

24. avgusta. Prešeren iz Prešerna,

31. avgusta. Prešeren-človek,

7. septembra. Romantika, ilirizem, Petrarca in drugi vplivi na Prešerna,

16. septembra. Estetična ocena Prešernovih poezij

21. septembra. Krst pri Savici. Nadalje je istotam predaval

28. septembra. O krščanskih idejah v Schillerjevih dramah. Predavanje je bilo namenjeno osobito dijaškim krogom.

Tov. phil. *Iv. Dolenc* je predaval

dne 8. septembra pred prireditvijo „Rokovnjačev“ na Pristavi pri Trziču o zgodovinskem ozadju imenovane narodne igre.

1. oktobra v „Izobr. društvu“ v Škofji Loki o Prešernu. Na prvem rednem občnem zboru „Slov. dijaške zveze“

dne 22. avgusta v Ljubljani je referiral o nalogah „Slov. dijaške zveze“.

Tov. phil. *Dav. Malnerič* je istotam predaval

dne 28. avgusta t. l. o duhu našega gibanja.

Tov. phil. *J. Puntar* je predaval

dne 24. septembra v Studenem ob priliki ondotne veselice: Nekaj pregleda iz preteklosti slovenskega naroda in njegovo sedanje kulturno stanje.

Tov. iur. *L. Pogačnik* je predaval dne 27. avgusta v del. bralnem društvu v Kamnigorici: Kaj je posest, lastnina, uslužnost in še nekaj potrebnih pravnih pojmov.

Pri občnem zboru „Sl. kršč.-soc. zveze“, dne 3. in 4. oktobra v Mariboru, so referirali na splošno zadovoljnost in z velikim uspehom tov. phil. *Kotnik* o knjižnicah in o razširjanju časopisov in poljudnih knjig, tov. iur. *Mastnak* o zakonodajstvu, pouku o knjigovodstvu in o higijeni, tov. phil. *Marinko* o vzgoji društvenih voditeljev in phil. *Lenard* o alkoholizmu.

„Slov. dijaška zveza“ je sodelovala pri uprizoritvi „Rokovnjačev“ v Domžalah dne 3. septembra. Samostojno je uprizorila „Rokovnjače“ dne 8. septembra na Pristavi pri Trziču. Duša uprizoritvi je bil tov. iur. *Dolžan*.

To poročilo priobčujemo z ozirom na resolucijo „Adrije“ („Omladina“, str. 91), da je društvo „Slov. dijaška zveza“ „nepotrebno in škodljivo, ker je njegova namera le cepiti dijaške moči pri narodnem in kulturnem delu“.

Jesenski motivi.

1.

Ko pride noč, tedaj vzdrhti
v otožni mrak moj spev;
in v njem igra vso dolgo noč
moj jad, moj gnev.

Zapustil rad bi tako pot
kjer človek mre
in hodi sem in hodi tam
a kam — ne ve.

Povspel se sokol je v nebo
in tam visi
Naprej ne zna, ne sme nazaj
in smrtne strele si želi.

2.

Tiho čez loge zaspane
mesec zaspani gre,
moje misli zašle so
vun na pusto polje.

Kakor brezbožna klevetva.
moja mladost je vsa,
kakor izdajstva in laž
čustva srca.

Kakor brezvezdne noči so
ki mi dušo krijo,
kakor strupene solze so
ki mi na srce lijô.

Tiho čez loge zaspane
mesec zaspani gre,
svetijo križi se v dalji,
sveti mrtvo polje . . .

3.

In spomini mladih dni
v moje duše mrak
več ne zro z očmi
jasnimi.

A da znal bi sam!
Mimo mest in sel
mimo tujih hiš . . .

Truden moj korak.
Tuintam
veja vzdrgeta,
praša: Kam?

Kakor v zimski noči
vihre piš,
potnik izgubljeni,
kam hitiš?

4.

In še roke v slovo
jaz ti ne dam,
to lažje ti bo.

Oj črni vran
na pot moj je sel
ko vgasnil je dan.

Tam sredi plan
vso noč sedi
oj črni vran.

Zato še roke v slovo
jaz ti ne dam
to lažje ti bo!

Duh našega gibanja.

(Predaval dné 22. avgusta t. l. v „Rokodelskem domu“ M. Malnerič.)

Motto: Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo.

Kdor me bode spoznal pred ljudmi, tega bodem tudi jaz spoznal pred svojim očetom. Mat. 10, 32.

Slavna gospôda, dragi tovariši!

Z veseljem sprejemam danes besedo v Vaši sredi. Saj se mi zdi stremljenje „Slovenske dijaške zveze“ eden najzanimivejših, najlojalnejših, najve-selejših — in zakaj bi ne smel trditi? — eden najbolj presenečujočih pojavov tekočega časa.

Hočemo se organizovati — in to ne samo v Ljubljani, v središču slovenskega sveta — temveč po vsej naši širni domovini, povsodi, kjer se razlegajo slovenski glasovi; hočemo razširiti preko dežel slovenske zemlje — ne osebnih bojev in prepиров, ne sovraštva, ampak edino-le jasnost nedolžnih, priprostih in popolno nesebičnih dokazov.

Čudne so razmere v naši domovini. Zakaj je treba vedno, če govori rojak rojaku jezik svoje pameti in svojega srca, iskati medvrst, zakaj povpraševati, h kateri stranki da spada, in zakaj se zgodi tolikrat, da si drzne celo kdo vprašati svojega rojaka kakor kakega klovna, za koga da igra igro, kakor da bi ne zadostovalo biti od stranke resnice in igrati igro pravice?! Zelo lahko je reči: „Z Daničarji et comp. se nobeden zaveden akademik ne bode hotel sesti k eni mizi, ker to sploh niso akademiki“, in zelo kratkočasno je goniti v enomer: „Živela svoboda!“ če se hoče nasprotovati ljudem katoliškega prepričanja. To ni težavno. Toda človeka, ki se hoče posvetiti znanstvu, to postopanje kratkomalo ne more zadovoljiti. Priznati si namreč mora, da je naše gibanje socialnega pomena in da vsled tega zasluži bližjega spoznanja. Seveda je to težje: proučiti naše stremljenje, rešiti problem našega gibanja in tako spoznati duha, ki ga vodi. Gotovo ne bode tedaj odveč, če se nekoliko pomudimo pri tej uganki, da spoznamo natančneje duha našega gibanja, ne da bi se mu hoteli postaviti v nasprotje, ampak da si pridobimo jasnost in okrepimo svojo voljo s srčnim pogumom, ki ga ne bode mogla razoborožiti nobena ovira.

Vir, ki sem iz njega — zlasti v socialnem oziru — največ zajel, je govor Francoza Marka Sangnier: La vie démocratique — Demokratiško življenje. Več krasnih misli mi je ponudilo tudi slavno delo Chateaubriandovo: Le Génie du Christianisme.

Vsako gibanje povzročajo gotove sile. Te moramo spoznati, da bomo razumeli gibanje samo. Da bomo tedaj rešili uganko, ki smo si jo zastavili, je treba pred vsem spoznati sile, ki povzročajo naše gibanje. To pa je socialnega pomena, in če je res, da mora biti sociologija prej doživljena nego proučena, moram, da ne izgubimo tal realnosti in ne rabimo samo lepih besed, obrniti najprej svoj pogled v preteklost in poiskati prve početke našega gibanja, moramo dalje zasledovati njega razvoj, proučiti miljé, ki v njem živimo sedaj in določiti naposled one pogoje, pod katerimi mu je tudi v prihodnosti nadaljni, uspešni razvoj zagotovljen.

Kaj je neki povzročilo naše gibanje, kje je nastalo naše gibanje? Ali ga je povzročila ona energija, ki stremi vedno po ravnotežju, ali ga je rodil boj za obstanek? — Kako dobimo najenostavnejši obrazec za naše gibanje.

Temelj, ki se na njem vrši naše gibanje, tvorijo ideje — hčerke duha: ideja krščanska, demokratiška, narodna (slovenska). Predolgo bi bilo, ko bi hoteli tukaj zasledovati početke in razvoj vsake posamezne teh idej: krščanske, ki jo je prinesel na svet Jezus Kristus, demokratiške, ki je rezultat socialnega razvoja, slovenske, ki je hčerka novejšega časa. Kje so se porodile te ideje? — V globočinah src našega naroda so vsklile. Naš narod pa ni šahova igra, tudi ni kak filozofski sistem: on je nekaj živega, in čas, ki v njem živimo je le članek žive verige. Napačno bi bilo tedaj oklepiti ga v omejen okvir umovanja, in naj bi bilo to še tako modro. — Ideje, ki so vzbudile naša društva, so bile prej tu kot ona in jih bodejo skoro gotovo tudi preživele. O prihodnosti se zlasti ne dá zadosti precizno izraziti, kajti prihodnost je to, kar se razvija, kar se tvori, nekaj, česar odločne reprodukcije nam ne more podati noben kipar, prihodnost je to, kar kleše neki misterijozni umetnik počasi v skrivnih globinah naših src. — Spoznati pa nam je mogoče one pogoje, pod katerimi ostane naše gibanje tudi v prihodnosti v istem tiru, ki se je v njem vršilo do sedaj. Zato pa je treba bližje pogledati demokratiško in narodno idejo.

Kaj zahteva demokratizem? Po besedni sestavi pomeni demokracija vlado ljudstva. Toda kako si naj predstavljamo vlado ljudstva? Mogoče, da se raztrga država in pograbi vsak državljan en kos kot svoj plen? Ne! Rekli bi, da je demokracija socialna organizacija, v kateri naj doseže vestnost in državljanska odgovornost in vsakega posameznika z ozirom na skupni blagor svoj višek. Če bi tedaj vsak posameznik iskal le svoje interese; če bi se vsaka stranka potegovala le za svoje dobro, bi to ne odgovarjalo demokratiški ideji.

In zahteva li narodna ideja kaj družega z ozirom na skupni blagor naroda? Ne! Saj nam kaže le naš naravni delokrog, in narodnost je, kakor je dejal Palacky, le naravni prehod iz sebičnosti do humanitete. Da, po mojih mislih je sploh nemogoče delovati za svoj narod, da ne bi ob enem delovali za človeštvo. Kajti v onem trenutku, ko bi omejili svoje domoljubje v direktno sebičnost, bi ne bili več pravi demokratje, pravi človekoljubi.

Toda težavno je združiti interese posameznika z onimi celokupnosti. Kako pridemo do njih združitve, ko si stojé tolikrat v nasprotju? — Le, če razvijemo v vesti in v srcu vsakega posameznika tako močno, tako plemenito, tako za blagor vseh vneto ljubezen, tako lepo in živo spoznanje socialne pravice, tako močno hrepenenje v istini spoznana prava naroda, demokracije, da bi bilo delovanje proti skupnemu blagru osebna krivica, osebna žalitev vsakega posameznika. In to bode mogoče le, če uničimo svoj egoizem, ki nas oklepa kakor nekako sovražno orožje, in zažgemo v srcu vsakega posameznika plamenico ljubezni, vroče, ognjevitve. Da tedaj prekvasimo svojo sebičnost, je treba neke sile: velike, močne, strastne, ki bode vodila naše gibanje v tiru pravice in resnice; treba je delovati z najboljšo in najmočnejšo izmed njih, z ono, ki jo je vsadila vera Kristusova v naša srca.

Našli smo tedaj ono silo, ki naj vodi naše gibanje, v ideji krščanski, v ljubezni, v Bogu. Le tedaj ne bode naše gibanje le stremljenje po ravnostezju, le boj za obstanek.

In to je, kar nas loči od množice onih, ki so tudi vneti za demokratsko in narodno idejo, ki se jima tudi hočejo posvetiti, pa ne najdejo one sile, streti svojo sebičnost, v religiji, ampak v nekem filozofškem stoicizmu.

Mi pa kličemo, da ima krščanstvo pravico priti na pomoč demokratiški in narodni ideji, in če je katoliška religija, kakor pravi Renan, najbolj religiozna izmed vseh religij, je to to toliko, kakor da ima ona tudi najbolj razvit nagon delovati za socialno solidarnost, ona, ki je najlepše in najbolj precizno definirala človeško bratovstvo, ko je postavila to za dogmo svojega veroizpovedanja. Da, katoliška religija ima v sebi toliko socialno ljubezen, kakor se ne da ž njo nič primerjati; v njej najdemo največjo silo za delovanje v občni blagor.

* * *

Poglejmo sedaj najpoglavitnejše nasprotne sile našega gibanja. Nasprotne sile našega gibanja so gotovo one, ki nasprotujejo temeljnim idejam našega gibanja. Ker smo pa našli ono glavno silo, ki naj vodi vse naše delo na socialnem in narodnem polju, v krščanski ideji, zato hočem govoriti samo o nasprotnih silah te ideje.

Dve glavni oviri krščanske ideje bodemo zapazili: ateizem in antiklerikalizem.

Ateisti taje v imenu znanstva bivanja absolutne transcendece — Boga. Zato pobijajo vsako religijo, tudi krščanstvo jim je le — iluzija, prevara, prazen sen.

„Znanstvo ne potrebuje Boga“, trdé ateisti. — Že prej smo dejali da nam nudi krščanska ideja največjo, najpopolnejšo silo za delovanje na socialnem in narodnem polju. Treba bi bilo dokazati, da je sila krščanske ideje tudi na vseh drugih poljih najmočnejša, najpopolnejša, da je v vsakem

oziru popolna, in ker je vse človeško le nepopolno, da morajo imeti vsled tega sila krščanske ideje svoj izvor v popolnem bitju — v Bogu. In lahko bi to dokazali. Toda predolga bi bila ta pot.

Nočem naštevati vseh različnih dokazov za bivanje božje, vseh onih potov, ki nas privedejo do spoznanja Resnice. Naj omenim le idejo neskončnosti, brezmejnosti, popolnosti, okoli katere se sučejo vsi dokazi in katera nam služi lahko sama v spoznanje istinitosti absolutne transcendence. To idejo srečamo pri vsakem še tako omejenem človeku (in vsak človek je bolj ali manj omejen), kajti trdeč, da je nekaj nepopolno, priznam, da je tudi nekaj popolno. Vse pa, kar morem zaznati samo s svojimi čuti, moram (vsled one ideje popolnosti, ki je v meni) imenovati nepopolno, od vsega tega dobim idejo nepopolnosti. Odkod tedaj ideja popolnosti?

V istinitem, reelnem, popolnem, v absolutni transcendenci — v Bogu ima svoj vzrok. — Da, ta ideja je oni dih, ki ga je Stvarnik vdahnil v človeka, ki ne zamre v njem nikoli in ki ga privede, če išče „s celo dušo“, kakor pravi Platon, do spoznanja resnice. Ta pa ga vrže prej ali slej Bogu pred noge. Toda resnica je vrh, in vsa pota, ki se dvigajo, vodijo tja. A vsaka pot navkreber je zvezana s trudom, z naporom, z bolečinami. Toda ne plašimo se! So stvari, ki jih more prodreti naše oko le preko solza.

Razumeli bomo pisatelja „Duha krščanstva“, ki se je zjokal, da je veroval, razumeli grom besedi Bossuetovih na ateiste:

„Kaj so videli več od drugih? Kolika je njih nevednost, in kako lahko bi jih bilo osramotiti, ko bi se ne bali — slabotni in polni napuha — slišati poduka! Kajti ali mislijo, da so bolje videli težkoče zaradi tega, ker so jim podlegli? Nič niso videli, nič ne vedo, saj niti nimajo, iz česar bi napravili oni nič, ki vanj zaupajo po tem življenju, in niti ta žalostni delež jim ni zagotovljen.“¹⁾

Ko smo tedaj duševno začutili oni pogled — „presenetljivi a zdravilni“ — začutili navzočnost Boga, ko smo po logičnem premišljevanju spoznali absolutno transcendenco, tedaj pa je treba, „da nismo“, kako pravi apostol, „iz krvi, ne iz volje mesa, ne iz volje moža, ampak da smo iz Boga rojeni“, treba, da darujemo spoznani Resnici vse svoje življenje, vse svoje mišljenje, vsak svoj dih. Ločiti znanstvo od Boga, bi tedaj pomenilo toliko kot trgati žarke od solnca.

Druga glavna ovira našega gibanja je antiklerikalizem. Poslužujem se tega izraza zaradi prednosti. Kajti svobodno mislimo tudi mi, saj hočemo vsi le to, da se resnica odkrije in se svobodno sprejme, ter nočemo, da bi se komu vsiljevala. Naša katoliška vera nam dela bodočnost, da smo svobodno misleči, če je res, da so teologi vedno razlagali akt vere: prostovoljno dejanje, prirejeno do pameti in sprejeto po človeški svobodi pod vplivom božje milosti. Če gre tedaj kdo k sv. maši ali sprejme sv. za-

¹⁾ Génie du Chr. II. 3, 25.

kremente iz strahu pred ljudmi, ali da bi imel od tega kak gmotni dobiček, ta ne dela svobodno in ne v smislu katoliške vere. Akt vere je tedaj vreden svojega imena le, če je svobodен in častno je za katoliško cerkev, da predstavlja najsvetejšo in najmočnejšo zaščitnico svobodne misli tu dolu.

Seveda, ker se ne trpi, da bi koga silili hoditi v cerkev, se ravno tako tudi ne sme trpeti, da bi komu branili iti k službi božji. In kdo brani vernikom imeti svoje oltarje, svoje svečenike? Gotovo oni, ki so jim hiše božje znamenje suženstva in svečeniki kobilice, ki izsesavajo naš narod. „Érasez l' infame — uničite nesramnico!“ — je bilo in je geslo antiklerikalcev, njih, ki so v listu identični z načimi prejšnjimi nasprotniki ateisti, ker nočejo uvideti socialnega značaja religije, ne razumeti stavka, ki smo ga slišali v geslu ki smo ga slišali v geslu tega predavanja, ker nočejo poznati Kristusa — Boga.

(Konec prihodnjíč.)

Glasnik.

A. A. Borisov Z ozirom na priobčeni spis o slavnem ruskem slikarju Borisovu dodamo še sledeče. Borisov potuje s svojo zbirko slik po umetniških mestih, da pokaže svetu rusko umetnost. Zató tudi ne prodaja svojih slik, dokler ne prepotuje, kolikor se je namenil. Do 10. okt. t. l. je bilo razpostavljenih na Dunaju v „Künstlerhaus“ (I. Karlspl. 5) 247 njegovih slik. Snov vsem njegovim slikam je vzeta iz severnega življenja; tu vidimo kočje Samojedov, obal Ledenege morja, izletnike na večnem ledu, ledene stebre v bajni polarni razsvetljavi. Solčna svetloba, voda (morje, sneg in led) zrak in semterja morska obal, to so elementi, s katerimi operira Borisov. In vendar se nikjer ne ponavlja isti motiv. Zdi se, da se ta severna umetnost, ki diše nekako mráz in trdo življenje slovenskemu duhu jako prilaga. Dne 11. t. m., ko je bila razstava že končana, je dovolil gospod Borisov s posredovanjem g. L.— da prost vstop v „Künstlerhaus“ članom Danice, ki so se udeležili v prav častnem številu. G. Borisov je obljubil celo, da sam raz-

laga slike, ako bi prišli nastopni dan, kar pa zaradi oddanih prostorov v „Künstlerhaus“ ni bilo mogoče. Gospodu umetniku izražamo na tem mestu najtoplejše zahvalo za izkazano nam prijaznost.

Glede nameravanega vseslovenskega dijaškega shoda za slov. vseučilišče v Ljubljani trdi „Omladina“ v 4., 5. in 6. št. t. l., da je bil pri posvetovanju zastopnikov vseh treh slov. akad. društev na Dunaju s o g l a s n o sprejet predlog, da se shod ne vrši v sledečih počitnicah, ampak preloži na poznejši čas. S tem se hoče postaviti na laž „Zoro“, ki je o posvetovanju poročala istinito. Soglasno je bil namreč pač sprejet predlog zastopnika „Danice“, da se vrši vseslovenski dij. shod. Proti predlogu zastopnikov „Slovenije“ pa, kateremu sta se pridružila tudi zastopnika „Save“, da se shod preloži na poznejši čas in ne vrši v nastopnih počitnicah, ko je bila stvar radi razpravljanja v drž. zboru baš aktualna, sta bila zastopnika „Danice“. To je dejstvo, in apeliramo na gosp. urednika „Omladine“, da se bolje informira pri zastopnikih „Slovenije“ in „Save“, ako

nočemo vse stvari smatrati za laž iz namena. Ker predno se očita komu javno laž (in to dvakrat!) in se to izrablja proti kakemu društvu, je pač umestno od akademika, da se o faktičnih razmerah dobro pouči. Skladamo se popolnoma z željo „Omladine“, izraženo sicer v obliki, ki je postala v imenovanem listu normalna, da se odslej pogovarjajo s „klerikalci“ (!) le pred pričami. Ali bode potem izginilo tako napačno poročanje iz „Omladine“? Bomo videli.

Piščalka za abstinence, pivce in pijance. Mesečnik, posvečen protialkoholnemu gibanju na Slovenskem. Urejuje L. Lenard. 15. sept. 1905. Celje. Zvezna tiskarna. — Brezdvomno je bilo med Slovenci mnogo mož, ki so bili skrivni prijatelji abstinence, a si niso upali na dan z besedo; saj je bil abstinenc razupit kot človek, ki hoče vzeti bednemu človeštvu najljubše razvedrilo v trdem boju življenja. Kar naenkrat imamo dobro urejevan mesečnik z velezanimivo vsebino, ki je posvečen protialkoholnemu gibanju na Slovenskem. „Za naš narod je sedaj najvažnejše socijalno vprašanje alkoholno vprašanje.“ (I. štev.) Kdor pozna naše domače razmere, bo to rad

priznal. Da bi se porabil samo mal del denarja, ki gre pri nas za telesne in duševne moči morečiči alkohol, v narodne ali tudi privatne namene — kaj bi lahko postalo iz slov. naroda! Umesten je bil tudi javen odpor proti alkoholnemu terorizmu, ki je mnogo kriv, da se je uživanje alkoholnih pijač tako posplošilo. „Gotovo ni na svetu nobene mode bolj brezumne in bolj tiranske, kot je neštevilno alkoholnih navad in razvad. A vse se klanja slepo tej modi, ter ji žrtvuje denar, zdravje, prostost.“ (str. 74.) List priporočamo dijaštvu najtopleje, obdelava vprašanja, ki morajo zanimati vsakega dijaka („Alkohol in duševne zmožnosti“, „Šolska mladina in alkohol“ i. dr.) „Piščalka“ prinaša tudi prevod maloruske povesti „Zemlja“ (pisala Olga Kobilanjska). Posebne vrednosti je še mesečna priloga, ki izhaja v obliki male knjižice: prevod izbranih pesmi Lermontova, največjega ruskega pesnika. Na platnicah prinaša list razpravo: „Kako je nastala ruska država?“ In vse to za neverjetno nizko ceno: za polletje do novega leta 2 K. Dijaki, ki vam je lastni in narodov blagor na srcu: Naročujte in širite „Piščalko“? Naroča se pri „Zvezni tiskarni“ v Celju.

Listek.

Spominska knjiga Danice in kritika.

Radikalna Omladina je smatrala za svojo dolžnost tudi omenjeni knjigi posvetiti nekoliko pozornosti. Storila je to po svoji stari navadi. Gospodje akademiki v njenem uredništvu so dali domačo računsko nalogo in z velikim trudom zračunili, da imajo Daničarji samo 14% idealizma, Slovenjani pa 100%. Dasi bi ta računski naloga od profesorske kritike zaslužila komaj zadostni red, dovolimo si vendar priporočati Omladinašem še eno računsko nalogo, ki naj jim bolje izpade. Objavijo naj uajprej vendar enkrat (v svoji spomenici so namreč na to pozabili) bilanco Slovenije (na

prav radikalno-gentlemanski način si celo upajo dvomiti o točnosti naših računskih izkazov — seveda morejo že po sebi soditi) in naj potem že izračunajo razmerje med številom članov „Slovenije“ in „Danice“ in potem tudi te procente nekoliko primerjajo.

Da so se temeljiti socijologi okolu „Omladine“ kar zgražali nad dr. Srebrničevim člankom, je pri teh ljudeh, ki črpajo vse svoje znanje iz knjig, katerih pisatelji so si postavili hvalevredno nalogo ignorirati ves kulturni pomen krščanstva in vere sploh, popolnoma umevno. Mi „omejeni klerikalci“ jih za njih kulturno-zgodovinsko znanje pač ne zavidamo,

svetujemo jim le — če ima pri njih še sploh kak nasvet uspeh — da študirajo nekoliko razvoj narodnega gospodarstva v srednjem veku.

„Slovan“ imenuje „Spominsko knjigo“ „fanatično knjigo“. Več dela pa malo manj krika, ali ne bi mogel umestnejše svetovati tega „Omladinca?“ Kdor nepristransko zasleduje početje naših radikalnih in liberalnih listov v zadnjem času, temu se mora naravnost smiliti liberalna slovenska inteligenca, ki črpa vse svoje znanje iz listov, ki izvrševanje svoje važne naloge popolnoma žrtvujejo strankarskim ozirom.

Odkritje Prešernovega spomenika se je vršilo 10. septembra t. l. ob obilnem posetu slovanskih gostov. Kat. nar. dijaštvo se je udeležilo slavnostnega odkritja po vseh treh društvih s trakovi, pokazalo je s tem najjasneje svojo samostojnost. Očita se nam „hinaštvo“, ker je baje „blatil“ član društva Prešernov spomin; potemtakem so vse vestno sestavljene Goethejeve biografije blatenje njegovega spomina. Mi smo slavili le Prešernovega duha in njegove zasluge za probujo in procvit slovenske književnosti.

Na vprašanja, stavljena od „Omladine“ v tako impertinentnem tonu ne odgovarjamo. Na željo čitateljev smo seveda pripravljene označiti svoje stališče.

Omladina in srednješolci. „Omladina“ se je ponižala do navadnega sikofantstva, ko spravlja z raznimi noticami in z namigavanjem dijaštvo na srednjih šolah v javnost, kar bi storili lahko tudi mi, kar je g. uredniku „Omladine“ mogoče znano! A mi stojimo na stališču, da se je pač zavzeti za srednješolce, kadar se jim kratijo pravice, drugače pa pustimo, da se po svoji volji razvijajo in dalje izobrazujejo. Mi v tem oziru niti polemizirati nečemo; to izjavo smo podali izzivani.

Naše stališče do „Omladine“. Urednik „Omladine“ je slovesno zatrjeval, da naj iz-

gine iz polemike žaleči ton. Toda g. Ciril je pozabil nato, kar je pisal njegov prednik, in začel polniti prazne platnice v „Omladini“ s polemiko proti kat. nar. dijaštvu. Na tem polju so radikalci neumorno delali, zlasti v dobi počitnic je Omladina neovirano gospodarila. Zavel je nov ton v pisavi polemike, a to je ton surestnosti in obrekovanja, na kar „Omladini“ čestitamo! Mi bomo pač odgovarjali po potrebi na napade z ozirom na naše čitatele ali na njih željo in kot dosedaj beležili važnejše pojave v dijaškem gibanju, a ostali bomo v mejah dostojnosti. Nikar naj si pa ne domišlja domišljava „Omladina“, da ji bomo odgovarjali, kedar ji bo drago, točko za točko. Naša želja je pač, da se polemika kolikor možno omeji.

Deske v univerzitetni avli so še vedne črne, prazne; niti Nemci, niti druge nemške narodnosti ne smejo nabijati svojih oglasov. Izvedeli smo, da se bo o tem sklepalo na prvi seji akademičnega senata koncem oktobra.

Zopet stara lajna. Ob tržaškem shodu slovenskega radikalnega dijaštva je bilo čitati v brzojavkah „Slovenskega Naroda“, da se nekaterim „klerikalnim dijakom“ lahko dokaže, da so v slov. akad. društvih le iz denarnih ozirov, radi podpor. Prosimo, kar z imeni na dan. Pardoniranja v tem oziru nečemo. Sicer moramo stvar smatrati za podlo obrekovanje.

Odbor „Slovenske dijaške zveze“. Na prvem rednem občnem zboru „Slovenske dijaške zveze“ dne 22. avgusta t. l. se je izvolil sledeči odbor: predsednik stud. phil. Ivan Dolenc, podpreds. stud. phil. Davorin Gorjanec, tajnik. stud. iur. Josip Mozetič, blagajnik stud. phil. Ernest Tomec, knjižničar stud. phil. Davorin Malnerič, odbornika brez mandata stud. phil. Fran Ferjan in abiturijent Josip Štrancar.

